

ÚČEL A ZMYSEL KONCENTRÁCIE KONANIA V SPORE

Účelom a zmyslom koncentrácie v civilnom sporovom konaní (§ 153 a § 154 Civilného sporového poriadku) je najmä prispieť k naplneniu princípu procesnej ekonomickej vrátane rýchlosti konania, zabrániť zdržiavaniu konania a motivačne pôsobiť na strany sporu, aby procesné úkony vykonávali včas. Procesný úkon nie je vykonaný včas, ak ho strana sporu mohla vykonať skôr (objektívne hľadisko), ak by konala starostlivo (subjektívne hľadisko).

Je plne v diskrečnej právomoci súdu, či omeškaný procesný úkon strany ospravedlnený alebo nie.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 33/2021 z 26. januára 2021)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. januára 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľov **B. K.** a **J. K.**, zastúpených advokátom JUDr. Michalom Mudrákom, Hurbanovo námestie 1, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Okresného súdu Zvolen č. k. 10 C 11/2017-280 z 30. mája 2018, rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 12 Co 338/2018-322 z 30. mája 2019 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Cdo 253/2019 z 26. februára 2020 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **B. K.** a **J. K.** **odmieta.**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) bola 22. mája 2020 doručená ústavná sťažnosť **B. K.** a **J. K.** (ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy rozsudkom Okresného súdu Zvolen (ďalej len „okresný súd“) č. k.10 C 11/2017-280 z 30. mája 2018, rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 12 Co 338/2018-322 z 30. mája 2019 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 8 Cdo 253/2019 z 26. februára 2020 (spolu ďalej aj „napadnuté rozhodnutia“), ktoré navrhuje zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že na okresnom súde sa viedlo konanie o žalobe sťažovateľov, ktorou sa na žalovanej obchodnej spoločnosti M. s. r. o. (ďalej len „žalovaná“), domáhali zaplatať žalovanej sumy s príslušenstvom ako náhrady za to, že žalovaná neoprávnene užívala pozemky v ich vlastníctve, brala z nich úžitky a obchodovala s nimi. Okresný súd rozsudkom č. k.10 C 11/2017-280 z 30. mája 2018 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) žalobu sťažovateľov zamietol a žalovanému priznal náhradu trov konania.

3. O odvolaní sťažovateľov proti rozsudku súdu prvej inštancie rozhodol krajský súd rozsudkom č. k.12 Co 338/2018-322 z 30. mája 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) tak, že rozhodnutie okresného súdu potvrdil a sťažovateľov zaviazal k povinnosti uhradiť žalovanej trovy odvolacieho konania. V dôvodoch svojho rozhodnutia najskôr zrekapituloval obsah jednotlivých (početných) procesných podaní sťažovateľov, ktorými uplatňovali svoje nároky. Z tohto popisu následne vyvodil záver, že hoci sťažovatelia odvodzovali svoje nároky od neoprávneného užívania pozemkov žalovanou (čo by mohlo evokovať právne posúdenie nárokov z titulu bezdôvodného obohatenia), zároveň ich konkretizovali tým, aké poľnohospodárske plodiny a s akou výnosnosťou by mohli pestovať, nebyť žalovanej, a za koľko ich mohli predat', teda o koľko peňazí prišli v dôsledku tvrdeného užívania pozemkov žalovanou. Prisvedčil preto názoru súdu prvej inštancie, že ak sťažovatelia počas konania nemenili skutkové okolnosti zakladajúce uplatnené nároky na náhradu škody a modifikovali len obdobie, za ktoré žiadali odškodnenie a pozemky, ku ktorým sa toto malo vzťahovať, išlo o nároky zo zodpovednosti za škodu podľa § 420 ods. 1 a § 422 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), a nie o nároky uplatňované z titulu bezdôvodného obohatenia. Po ustálení právnej kvalifikácie pristúpil krajský súd ku skúmaniu existencie predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu, ktoré musia byť splnené kumulatívne. Keďže sťažovatelia nepreukázali jeden z atribútov zakladajúcich nárok na náhradu škody, a to ušlý zisk, bolo pre všeobecné súdy zbytočné vykonávať dôkazy smerujúce k preukázaniu ostatných podmienok vzniku zodpovednosti žalovanej za tvrdenú škodu.

4. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie z dôvodu podľa § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“), ktoré najvyšší súd uznesením sp. zn. 8 Cdo 253/2019 z 26. februára 2020 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“) odmietol.

5. Sťažovatelia nasmerovali svoju ústavnú sťažnosť proti všetkým už uvedeným rozhodnutiam, ktoré považujú za nesprávne a nespravodlivé. Rovnako ako v priebehu odvolacieho i dovolacieho konania namietajú, že okresný súd všetky ich návrhy na vykonanie dokazovania odmietol, čím zasiahol do ich procesných práv v takej miere, ktorá zasiahla i ich ústavné práva. Všeobecné súdy s poukazom na koncentráciu konania odmietli vykonať čo i len prvotný krok k zisteniu, či ku vzniku škody došlo alebo nie. Koncentrácia je však podľa názoru sťažovateľov dôvodná len vtedy, ak by sa kvôli novému tvrdeniu, resp. dôkazu museli vykonať ďalšie úkony, najmä ďalšie pojednávanie. Sťažovatelia sú naďalej presvedčení o tom, že zisťovanie a preukazovanie oprávneného užívania pozemkov, existencie, resp. neexistencie nájomného vzťahu a postavenia sťažovateľa J. K. ako samostatne hospodáriaceho roľníka boli kľúčové pre rozhodnutie vo veci samej. Využitie koncentrácie konania pre odmietnutie návrhov sťažovateľov na vykonanie dokazovania bolo preto podľa ich názoru nedôvodné, neprimerané, nezákonné a nespravodlivé.

5.1 Sťažovatelia ďalej poukázali na skutkové vymedzenie svojho nároku ako náhrady za neoprávnené užívanie pozemkov a na to, že v rámci konania predložili listinné dôkazy a navrhli vykonať ďalšie dokazovanie na preukázanie svojich tvrdení. Všeobecné sudy však podľa nich uplatnili maximálne reštriktívny výklad zásady iura novit curia a absolútne popreli zásadu da mihi factum, dabo tibi ius (dajte mi skutočnosti a ja vám dám právo). Sudy tak podľa sťažovateľov svojou vlastnou činnosťou im znemožnili obhájiť si svoju právnu kvalifikáciu. Tvrdia, že žalujúca strana nikdy dopredu nevie, ako bude nárok kvalifikovať súd a či sa mu to bude javiť ako škoda, bezdôvodné obohatenie alebo iná ujma. V dôsledku toho sa v civilnom procese otvára priestor pre svojvôľu. V tomto smere citovali z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 196/2009, podľa ktorého „Bolo povinnosťou odvolacieho súdu posúdiť či skutkové tvrdenia v žalobe o peňažné plnenie umožňujú posúdiť nárok po právnej stránke aj podľa noriem o náhrade škody... a to bez ohľadu na to, ako žalobkyňa v konaní právne kvalifikovala rozhodujúce skutočnosti...“. Nadväzne sťažovatelia sumarizujú, že nevykonaním dôkazov a reštriktívnym výkladom zásady „súd pozná právo“ všeobecné sudy odobrili 9-ročné užívanie vlastníctva sťažovateľov cudzou osobou bez ich súhlasu a bez náhrady.

6. Na tomto základe sťažovatelia v petite svojej ústavnej sťažnosti navrhujú, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie ich práv, zrušil napadnuté rozhodnutia okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu, vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a aby priznal sťažovateľom náhradu trov konania.

II.

Právomoc ústavného súdu

7. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu požíva. Dedenie sa zaručuje.

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

11. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07), a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

12. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním, o postavení jeho sudcov a ich bezúhonnosť ustanoví zákon. Týmto zákonom

je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

13. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

14. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, d) ktorý je neprípustný, e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, f) ktorý je podaný oneskorene, g) podľa § 42 ods. 2 písm. f), g), q), r), t) alebo písm. v), ktorý je zjavne neopodstatnený.

15. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

III.1 K namietanému porušeniu práv napadnutým rozsudkom okresného súdu

16. Vo vzťahu k namietanému porušeniu práv sťažovateľov napadnutým rozsudkom okresného súdu ústavný súd v prvom rade s poukazom na v bode 8 citovaný čl. 127 ods. 1 ústavy a v ňom zakotvený princíp subsidiarity uvádza, že jeho právomoc poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť. Preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (pozri II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09).

17. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh je zrejmé, že napadnutý rozsudok okresného súdu bol preskúmaný krajským súdom na základe odvolania podaného sťažovateľmi. Odvolanie v tomto prípade predstavovalo účinný opravný prostriedok ochrany práv sťažovateľov vo vzťahu k napadnutému rozsudku okresného súdu. Odvolacie konanie bolo skončené napadnutým rozsudkom krajského súdu. Pre rozhodnutie ústavného súdu v časti namietaného porušenia označených práv napadnutým rozsudkom okresného súdu je teda podstatné, že existoval „iný súd“, na ktorý poukazuje čl. 127 ods. 1 ústavy. To vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum ústavnou sťažnosťou prezentovaného porušenia označených práv

sťažovateľov napadnutým rozsudkom okresného súdu a zakladá dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

III.2 K namietanému porušeniu práv napadnutým rozsudkom krajského súdu

18. Podstatou ústavnej sťažnosti v tejto časti je nesúhlas sťažovateľov s napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie okresného súdu o zamietnutí ich žaloby. Sťažovatelia vidia zásah do svojich práv v arbitrárnom postoji krajského súdu k ich návrhom a námietkam, ktoré predostreli v rámci odvolania. Presvedčení o relevantnosti svojich argumentov od ústavného súdu očakávajú prehodnotenie záveru, ku ktorému dospeli všeobecné sudy, pričom osobitné výhrady formulujú vo vzťahu k právnej kvalifikácii nimi uplatneného nároku a k rozsahu dokazovania, na ktoré všeobecné sudy podľa ich názoru nezákonne vzťahli koncentračnú zásadu. Nadväzne tvrdia, že nemali možnosť preukázať oprávnenosť svojich nárokov, a preto vnímajú celkový výsledok sporu ako nespravodlivý.

19. Ústavný súd sa musel v prvom rade zaoberať otázkou včasnosti podania ústavnej sťažnosti vzťahujúcej sa k namietanému porušeniu práv sťažovateľov rozsudkom krajského súdu ako jednou z procesných podmienok prípustnosti ústavnej sťažnosti. Podľa § 124 štvrtej vety zákona o ústavnom súde ak bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku. V danom prípade bolo napadnuté uznesenie najvyššieho súdu doručené právnomu zástupcovi sťažovateľov 19. marca 2020 a ústavnú sťažnosť podali 22. mája 2020. Podľa § 1 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v čase od 27. marca 2020 (dátum nadobudnutia účinnosti zákona) do 30. apríla 2020 spočívali lehoty, ustanovené právnymi predpismi v súkromnoprávných vzťahoch na uplatňovanie alebo bránenie práv na súde, uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu alebo zániku práva. V uvedenom období teda lehoty neplynuli a od 1. mája 2020 ich plynutie pokračovalo. Z doslovného znenia uvedeného ustanovenia vyplýva, že spočívanie lehôt sa týka len ochrany práv v súkromnoprávných vzťahoch. Vychádzajúc z cieľa predmetnej právnej úpravy a celospoločenskej situácie, za ktorej boli mimoriadne opatrenia zákonodarcom prijaté, je potrebné vziať do úvahy skutočnosť, že sťažením uplatnenia ochrany svojich práv v mimoriadnej situácii sú (boli) potenciálne postihnutí aj nositelia práv, vyplývajúcich z iných než súkromnoprávných vzťahov (napríklad práva, ochrana ktorých sa uplatňuje v správnom súdnictve, ale aj v súdnictve ústavnom). Ústavný súd (napr. na rozdiel od Európskeho súdu pre ľudské práva) nemá zákonom danú možnosť sám svojím vlastným vnútorným aktom rozhodnúť o predĺžení lehoty na podanie návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, rešpektuje však vo svojej činnosti inter alia princípy právneho štátu, princíp rovnosti, povinnosť ústavne konformného výkladu a aplikácie právnych noriem (čl. 152 ods. 4 ústavy), ako aj materiálny prístup k ochrane základných práv a slobôd. Preto vychádzajúc z čl. 46 ústavy s ohľadom na § 62 zákona o ústavnom súde v spojení s čl. II. až IV. Civilného sporového poriadku považuje spočívanie lehoty na uplatnenie práva v uvedenom období za aplikovateľné aj na posudzovanie dodržania lehoty na podanie návrhu na začatie konania pred ústavným súdom. V deň pokračovania plynutia lehoty na podanie ústavnej sťažnosti (1. mája 2020) zostávalo do jej uplynutia 54 dní. Sťažovatelia podali svoju ústavnú sťažnosť 22. mája 2020, a preto ústavný súd považuje prejednanú ústavnú sťažnosť za podanú včas.

20. Skôr ako ústavný súd pristúpi k posúdeniu podstatnej sťažostnej argumentácie uvedenej v ústavnej sťažnosti, považuje za nevyhnutné uviesť, že sťažovatelia pred ústavným súdom zopakovali námietky, ktoré už boli predmetom preskúmania krajským súdom, na základe nimi podaného riadneho opravného prostriedku, ich ústavná sťažnosť je vlastne iba pokračujúcou polemikou s právnym názorom krajského súdu. Sťažovatelia tak postavili ústavný súd do pozície bežnej prieskumnej inštalácie všeobecného súdnictva, keď požadujú, aby vec opätovne posúdil a stotožnil sa s ich právnym názorom. V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje, že nie je súdom vyššej inštalácie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Z tohto dôvodu nie je oprávnený preskúmať a posudzovať, či bol v konaní pred všeobecnými súdmi náležite zistený skutkový stav a aké právne závery z tohto zisteného skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonov všeobecnými súdmi s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrálne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

21. Ústavný súd akcentuje, že čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v čl. 46 až čl. 50 ústavy (I. ÚS 117/05). V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je účelom základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), ako aj práva na spravodlivý súdny proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) zaručiť každému prístup k súdu, čomu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola práva, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú [čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy (IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04)].

22. Integrovanou súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je povinnosť súdu svoje rozhodnutie riadne odôvodniť, čo predstavuje záruku toho, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny. Náležité odôvodnenie rozhodnutia ako prostriedok k zamedzeniu svojevôle súdu má súčasne zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť jeho rozhodovania. V zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu má účastník konania právo na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04).

23. Uvedené východiská bol povinný pri rozhodovaní o odvolaní sťažovateľov rešpektovať aj krajský súd, preto sa ústavný súd v rámci predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti oboznámil s tou časťou odôvodnenia jeho napadnutého rozsudku, ktorá je pre zhodnotenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti podstatná, a súčasne sa zameril na posúdenie, či zo strany krajského súdu skutočne došlo k splneniu požiadaviek kladených na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Na tomto základe je potom úlohou ústavného súdu formulovať záver

o arbitrárnosti napadnutého rozsudku krajského súdu, a tak vysloviť porušenie označených práv sťažovateľov, alebo, naopak, konštatovať zjavnú neopodstatnenosť ústavnej sťažnosti.

24. Sťažovatelia namietali predovšetkým správnosť právnej kvalifikácie vzťahnutej okresným súdom a nadväzne krajským súdom na nimi predostieraný skutkový stav. Tvrdili, že skutkovo vymedzili svoj nárok ako náhradu za neoprávnené užívanie pozemkov. Všeobecné sudy však podľa ich názoru uplatnili reštriktívny výklad zásad, v zmysle ktorých súd pozná právo, a svojou vlastnou činnosťou im neumožnili „obhájiť si svoju právnu kvalifikáciu“. Krajský súd k uvedenej námietke uviedol, že nespochybňuje podstatu uvedenej zásady, a súhlasil s tvrdením sťažovateľov, že nebolo ich povinnosťou uviesť právnu kvalifikáciu nimi uplatňovaného nároku. Nadväzne sťažovateľom vysvetlil rozdiel medzi právom na náhradu škody a právom na vydanie bezdôvodného obohatenia. Ak v dôsledku protiprávneho konania škodcu nedošlo k rozmnoženiu majetkových hodnôt poškodeného, hoci sa to dalo s ohľadom na pravidelný priebeh vecí očakávať, ide o náhradu škody spočívajúcu v ušlom zisku. Inštitút bezdôvodného obohatenia smeruje k odčerpaniu prostriedkov od osoby, ktorá ho získala niektorou zo skutkových podstát uvedených v § 451 a § 454 Občianskeho zákonníka. Výška plnenia za užívanie cudzej veci sa odvodzuje od prospechu, ktorý získal obohatený, ktorý je povinný vydať to, čo neoprávneným užívaním cudzej veci získal, t. j. ten prospech, ktorý bezdôvodne získal a o ktorý sa na úkor vlastníka veci obohatil. Na rozdiel od toho ušlý zisk v rámci náhrady škody pokrýva stratu toho, čo by poškodený pri pravidelnom priebehu udalostí skutočne dosiahol, ak by nebolo protiprávneho konania škodcu, ktoré poškodenému zabránilo v získaní takéhoto prospechu. Vzťahnuc uvedené na prípad sťažovateľov, krajský súd uzavrel, že hoci sťažovatelia odvodzovali svoje nároky od neoprávneného užívania pozemkov žalovanou, celý čas ich zároveň konkretizovali tým, aké plodiny a s akou výnosnosťou mohli na týchto pozemkoch pestovať oni, nebyť žalovanej, a za koľko ich mohli predat, teda o koľko peňazí prišli. Preto na uplatnené nároky nazeral ako na nároky na náhradu škody.

25. Z uvedeného vyplýva, že krajský súd sa po ustálení skutkového stavu prezentovaného sťažovateľmi neobmedzil len na právne posúdenie nárokov sťažovateľov prostredníctvom inštitútu náhrady škody, ale zaoberal sa aj možnou aplikáciou ustanovení upravujúcich bezdôvodné obohatenie. V tomto smere preto neobstojí námietka sťažovateľov o tom, že všeobecné sudy rozhodli v rozpore s rozhodovacou praxou, predovšetkým s nimi uvedeným uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 196/2009. Práve naopak, rešpektujúc skutkové vymedzenie žalovaného práva, ktoré nebolo možné subsumovať pod právne normy upravujúce bezdôvodné obohatenie, posúdili žalované nároky ako nároky na náhradu škody vo forme ušlého zisku a na to následne zamerali dokazovanie.

26. Práve na rozsah dokazovania je namierená druhá námietka sťažovateľov, v súvislosti s ktorou poukazujú na nezákonné uplatnenie koncentrácie konania. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku v tejto časti vyplýva, že okresný súd zameral dokazovanie na preukázanie zodpovednostných predpokladov zakladajúcich nárok na náhradu škody (porušenie právnej povinnosti, škoda, príčinná súvislosť, zavinenie), zdôrazňujúc, že na to, aby tento nárok vznikol, je potrebné, aby boli splnené všetky predpoklady súčasne. Napokon dospel k záveru, že sťažovatelia neunesli dôkazné bremeno týkajúce sa tvrdeného vzniku ušlého zisku, a preto by bolo nadbytočné vykonávať dôkazy smerujúce k preukázaniu ostatných podmienok (body 32 – 35 napadnutého rozsudku krajského súdu). Po preskúmaní uvedenej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia dostali dostatočnú a presvedčivú odpoveď na svoje námietky týkajúce

sa vykonaného dokazovania vrátane toho, prečo nebolo vyhovené ich ďalším návrhom, a preto na ne ústavný súd na tomto mieste poukazuje bez potreby ich rekapitulácie.

27. V súvislosti s údajnou nezákonnou koncentráciou konania je potrebné najskôr zdôrazniť, že účelom a zmyslom koncentrácie v civilnom sporovom konaní (§ 153 a § 154 CSP) je najmä prispieť k naplneniu princípu procesnej ekonómie vrátane rýchlosti konania, zabrániť zdržiavaniu konania a motivačne pôsobiť na strany sporu, aby procesné úkony vykonávali včas. Procesný úkon nie je vykonaný včas, ak ho strana sporu mohla vykonať skôr (objektívne hľadisko), ak by konala starostlivo (subjektívne hľadisko). Toto pravidlo je *lex generalis*. Neaplikuje sa, ak osobitná právna úprava poskytuje strane sporu lehotu na vykonanie určitého procesného úkonu. Ak neexistujú osobitné dôvody, v zásade platí, že predloženie skutkových tvrdení alebo dôkazných návrhov až na pojednávaní nie je včasné, pretože by to mohlo znamenať zmarenie účelu už nariadeného pojednávania a požiadavku na vytýčenie ďalšieho pojednávania. Včasnosť predloženia prostriedkov procesného útoku a prostriedkov procesnej obrany vyhodnocuje v okolnostiach konkrétneho prípadu súd a je ponechané na jeho úvahe, či prípadné omeškanie procesného úkonu ospravedlní alebo či prijme procesnú sankciu, ktorá spočíva v tom, že na procesný úkon neprihliadne, a tým mu neprizná procesné účinky. Sudcovská koncentrácia konania podľa § 153 CSP (na rozdiel od zákonnej koncentrácie konania) je teda v diskrečnej právomoci súdu. O tom, či súd omeškaný procesný úkon strany ospravedlní alebo nie, nevydáva procesné uznesenie. V odôvodnení rozsudku vo veci samej však vysvetlí, že na procesný úkon strany neprihliadol a z akých dôvodov (bližšie pozri Števíček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck. 2016.).

28. Krajský súd vo veci sťažovateľov zdôraznil, že mali dostatok priestoru, aby dôkazy produkovali oveľa skôr ako na poslednom pojednávaní. Zanedbateľným nebolo ani to, že do rozhodnutia súdu prvej inštancie realizovali celkovo 8 procesných podaní, ktorými popisovali, menili a ustalovali podstatu, rozsah a výšku žalovaných nárokov. Okresný súd však návrh sťažovateľov na doplnenie dokazovania nepripustil nielen s poukazom na to, že ho mohli uplatniť skôr, ale najmä z toho dôvodu, že mal dostatočný základ pre svoje rozhodnutie v už vykonaných dôkazoch, a nebolo by účelné ani hospodárne vykonávať ďalšie sťažovateľmi navrhované dôkazy, keďže už prvý z predpokladov zodpovednosti za škodu nebol preukázaný. Správnosť tohto záveru nadväzne potvrdil i krajský súd.

29. S ohľadom na uvedené ústavný súd sumarizuje, že krajský súd konkrétne okolnosti celej kauzy starostlivo zvažil, nadväzne na ne aplikoval a riadne interpretoval príslušné ustanovenia relevantných právnych noriem vzťahujúcich sa k danej veci, vysporiadal sa so všetkými podstatnými argumentmi strán sporu a v rámci odôvodnenia rozsudku, výsledkom ktorého bol záver v neprospech sťažovateľov, ozrejmil, akými úvahami sa pri právnom posudzovaní veci riadil. V napadnutom rozsudku ústavný súd nezistil taký výklad zákonných predpisov rozhodných pre vec samotnú ani také nedostatky v jeho odôvodnení, ktoré by mohli vyvolať účinky nezlučiteľné so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. s právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako to tvrdia vo svojej ústavnej sťažnosti sťažovatelia.

30. Nesúhlas sťažovateľov s verdiktom krajského súdu nie je dôkazom o jeho neústavnosti a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor všeobecných súdov svojím vlastným. V tejto súvislosti ústavný súd dodáva, že obsahom základného práva na súdnu a inú právnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie nie je záruka, že rozhodnutie súdu bude spĺňať očakávania a predstavy strany sporu. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu

(II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom strán sporu vrátane ich dôvodov a námietok.

30. Ústavný súd preto odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov v časti namietaného porušenia ich základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti [§ 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde]. Vzhľadom na tento záver, ako aj s ohľadom na skutočnosť, že sťažovatelia vo vzťahu k porušeniu základného práva na ochranu vlastníckeho práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy neposkytli žiadne ústavnoprávne zdôvodnenie, ústavný súd vyhodnotil i túto časť ústavnej sťažnosti ako neopodstatnenú.

III.3 K namietanému porušeniu práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu

31. Sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu v podstate z rovnakých dôvodov, z akých namietali i rozsudok odvolacieho súdu. Tvrdia, že ani najvyšší súd v napadnutom uznesení nenapravil pochybenia, ktorých sa dopustili súdy prvej a druhej inštancie.

32. Najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia najskôr poukázal na závery všeobecných súdov a nadväzne uviedol právne dôvody odmietnutia dovolania. Po ich preskúmaní ústavný súd konštatuje, že v danom prípade sa najvyšší súd neodmietol zaoberať opravným prostriedkom sťažovateľov, ktorým napadli rozsudok odvolacieho súdu, ale ich dovolanie riadne preskúmal, a keďže dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania nezistil, následne sformuloval svoj právny záver o neprípustnosti dovolania a rozhodol o ňom spôsobom, ktorý mu Civilný sporový poriadok prostredníctvom § 447 písm. c) vyslovene umožňuje.

33. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že samotná otázka posúdenia podmienok na uskutočnenie dovolacieho konania vrátane posúdenia otázky prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu. Posúdenie tejto otázky je vecou zákonnosti a jej vyriešenie v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku, ktoré v zmysle čl. 46 ods. 4 ústavy majú ustanovovať podrobnosti o realizácii základného práva na súdnu ochranu vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy, v konečnom dôsledku nemôže viesť k záveru o porušení práv sťažovateľov.

34. Keďže posudzovanie splnenia podmienok dovolacieho konania je zásadne v právomoci najvyššieho súdu, s ohľadom na argumentáciu sťažovateľov v ich ústavnej sťažnosti sa úloha ústavného súdu v tejto veci obmedzila na posúdenie, či najvyšší súd v napadnutom uznesení dostatočným spôsobom odôvodnil svoj záver o neprípustnosti dovolania. V opačnom prípade by totiž ústavný súd nahrádzal právomoc najvyššieho súdu, čo nie je jeho úlohou.

35. Sťažovatelia v rámci podaného dovolania namietali nevykonanie navrhnutých dôkazov, v čom videli naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP. Najvyšší súd k tomu s poukazom na § 185 ods. 1 CSP uviedol, že súdy prvej a druhej inštancie neboli povinné vykonať všetky navrhnuté dôkazy, pretože rozhodovanie o tom, ktoré dôkazy budú, vykonané patrí výlučne súdu, a nie stranám. Súčasne však sťažovateľom vysvetlil, prečo bolo pre daný spor nadbytočné a irelevantné vykonanie dokazovania, ktoré navrhovali (bližšie bod 15 napadnutého uznesenia). Nadväzne sa najvyšší súd zaoberal aj prípadnou nepreskúmateľnosťou odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, hoci ju sťažovatelia vyslovene nenamietali (bod 16 napadnutého uznesenia) a v rámci tejto časti sa vysporiadal aj s právnou kvalifikáciou nimi uplatňovaného nároku. Napokon sa najvyšší súd vyjadril i k dôvodu

prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, keď konštatoval, že sťažovatelia v tomto smere nielenže výslovne neuviedli, že dovolanie podávajú z tohto dôvodu, ale ani nevymedzili právnu otázku, ktorú mal dovolací súd posúdiť (bod 18 napadnutého uznesenia).

36. Po preskúmaní odôvodnenia napadnutého uznesenia v kontexte obsahu dovolania podaného sťažovateľmi ústavný súd konštatuje, že nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup najvyššieho súdu (v medziach posudzovanej prípustnosti dovolania, pozn.) nemajúci oporu v procesných kódexoch. Najvyšší súd primeraným spôsobom aplikoval na vec vzťahujúce sa procesné normy týkajúce sa dovolania a náležite odôvodnil napadnuté uznesenie, čo ústavnému súdu umožňuje urobiť záver o tom, že neexistuje relevantná súvislosť medzi označenými právami sťažovateľov na jednej strane a napadnutým uznesením najvyššieho súdu na druhej strane. V dôsledku uvedeného bolo potrebné aj túto časť ústavnej sťažnosti odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú. Porušením základného práva sťažovateľov podľa čl. 20 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu sa ústavný súd v rámci tejto časti osobitne nezaoberal, keďže závery uvedené v bode 30 tohto uznesenia platia obdobne.

37. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá v celom rozsahu, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľov obsiahnutých v petite ich ústavnej sťažnosti stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.